

KUNSTIAINETE (KUNST JA MUUSIKA) VALDKONNA ÜLDPÄDEVUSED

Kunsti valdkonnapädevus hõlmab muusika ja kujutava kunsti, rakenduskunstide ning disaini (koondnimetusega kunst) valdkonda.

Üldpädevuste raamistikuga võrdlusest tuleb enim esile valdkonnapädevuse seos:

- **kultuuri- ja väärtuspädevusega** (*oskus luua- ja tõlgendada end ümbritsevas kultuurikontekstis tuginedes oma isiklikele väärtustele ja hoiakutele*),
- **suhtluspädevuse ning sotsiaalse ja kodanikupädevusega** (*oskus osaleda laiemas suhtluses aktiivselt nii sõnumi edastajana kui ka vastuvõtjana ning oskust kasutada selleks kunstide väljendusvahendeid*)
- **enesemääratluspädevusega** (*oskus ennast tegevuses jälgida ja reflekteerida ning enda isiklikku sidet kultuurinähtustega tajuda ja loovat eluhoiakut omada*),
- **ettevõtlikkuspädevusega** (*oskus end jälgida, analüüsida ja hinnata*).

Kunstiainete valdkonnapädevused on seotud pea kõigi üldpädevusega.

Valdkonnapädevus	Üldpädevus ja selle komponendid
Kunstiainete valdkonnapädevus on universaalne ning väljendub selles, et põhikooli lõpuks õpilane eakohaselt:	
1. teadvustab oma sidet muusika, kunsti ja visuaalkultuuriga ning Eesti ja maailma kultuuripärandiga;	kultuuri- ja väärtuspädevus: tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga;

2. loob, uurib ja tõlgendab, kasutades muusika, kunsti ja visuaalkultuuri väljendusvahendeid, teadmisi ning meetodeid;	suhtluspädevus: suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada; lugeda ning eristada ja mõista tekste; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada väljendusrikast keelt; õpipädevus: kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; digipädevus: osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel;
3. mõtestab ja reflekteerib eri kultuurinähtusi, enda ja kaasõppijate loometegevust;	kultuuri ja väärtuspädevus: väärtustada kunsti ja loomingut ning kujundada ilumeelt; väärtustada inimlikku, kultuurilist mitmekesisust; enesemääratluspädevus: suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; õpipädevus: suutlikkus seostada omandatud teadmisi varem õpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi;
4. mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas;	kultuuri ja väärtuspädevus: tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega;

5. osaleb kunstide suhtluses tõlgendamist vajava sõnumi edastaja ning vastuvõtjana informeeritult ja kriitiliselt;	kultuuri ja väärtuspädevus: suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt; väärtustada inimlikku, kultuurilist mitmekesisust; sotsiaalne ja kodanikupädevus: suutlikkus aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ja arvestada neid suhtlemisel;
6. on loova eluhoiakuga ja lahendab probleeme loovalt.	matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus: kasutada uusi tehnoloogiaid loovalt ja uuendusmeelselt; ettevõtlikkuspädevus: näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgid, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske; digipädevus: kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades.

VALDKONNASISENE LÕIMING

Valdkonnasisene lõiming tugineb kunsti ja muusika kokkupuutepunktile. Kunst ja muusika jagavad sarnaseid baasmõisteid, millest tulenevad kunsti ja muusika lõimingukeskmeks ühised aspektid:

1) teose, autori ja loomingu määratlus:

- tuuakse näiteid teiste kunstivaldkondade autoritest (nt kirjanikud, lavastajad);

- käsitletakse esimesi nimeliselt teadaolevaid autoreid nii kunstis kui muusika; kui autor ei ole teada, siis põhjendatakse seda (nt rahvalaulude, vanemate teoste või tänavakunsti puhul);
- erinevate elukutsete paljusus ajaloolises ja nüüdisaja muusika- ja kunstikorralduses (nt impressaario, mänedžer, operaator, galerist, kirjastaja, helirežissöör);
- ajalooline vaade loomingu määratlusele ja võimalustele (nt rahvamuusika ja -kunst kui looming, esitamine ja taasesitamine, *happening* ja *performance*, tänavakunst, stilisatsioon);

2) esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika:

- mõne kindla autori kuvandi loomine ja muutumine kultuuris (nt filmid Beethovenist ja van Goghist, erinevate režissööride, kriitikute, uurijate tõlgendused ja rõhuasetused);
- interpreteerimise erinevus (muusika esitus ja tõlgendamine, kunstis erinevate teemade (nt Madonna lapsega, püha õhtusöömaaeg, teiste kunstnike teoste aproprieerimine (kohandamine)) näited);
- kureerimine (nt erinevate teoste valik ja kombineerimine, konteksti loomine, kunstiteoste vahelise seose lavastamine, kontserdikava koostamine, *soundtrack*'i loomine);
- kriitik kui professionaalne kunsti mõtestaja, hindaja ja vahendaja;

3) ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film):

- teoreetiline ülevaade erinevate kultuuride ajalooliselt mitmemeelelistest etendustest (Antiik-Kreeka draama, Prantuse õukonna ballett, tummfilm, nüüdisaegne draama- ja muusikalavastus) ja nende põhjal loodud lavastus;

4) nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused:

- video ja *performance*, muusikavideo, meie aja tsirkus, installatiivne, uusmeedia kunst jms;
- visuaalne album, fotofilm, reklaamfilm;
- võib käsitleda heli ja pildi omavahelist mõju. Näiteks katsetada sama visuaali erinevate helitaustadega ja reflekteerida, kuidas kogemus muutub, *soundtrack*'i loomine, animatsiooni helindamine;

5) **appropriatsioon nii muusikas kui kunstis:** sämpeldamine, remiks, kaver, kollaaž, assamblaaž, pastišš, stilisatsioon, töötlus, orkestratsioon, transkriptsioon ja arranžeerimine;

6) **kunst ja muusika kui loomemajanduse valdkonnad:** kunsti- ja muusikakorraldus, vahendamine, brändimine, kunsti- ja muusika meedia, sisuloome, levitamine ja suunamudimine, festivalid, biennaalid jm rahvusvahelised suursündmused.

VALDKONNAÜLENE LÕIMING

Lõimivad õppetegevused aitavad luua terviklikumat maailmapilti, luua loomulikke seoseid ainete vahel ning konteksti ainepädevustele.

Lõimivad õppetegevused

Õppetegevus	Kirjeldus	Võimalikud lõimitavad ained
Ajarännak	Sündmuste taastamine. Valitakse üks ajalooline sündmus ja nn elatakse seda läbi. Kõik õpilased on osalised ja igal ühel on läbimõeldud roll. https://www.erm.ee/et/content/ajarannakud	ajalugu, ühiskonnaõpetus, kirjandus, eesti keel, võõrkeeled, kunst, muusika, käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus, matemaatika, kehaline kasvatus jt
Ajajoon	Ajajoone visualiseerimine kas füüsiliselt või virtuaalselt ja selle täiendamine igas aines vastava aine sisuga.	ajalugu, kunst, muusika, kirjandus, geograafia, ühiskonnaõpetus
Loovuurimus	Loovuurimus on loometegevuses väljenduv ja sellel põhinev uurimistöö, mille eesmärk on luua uusi teadmisi, uusi kultuurivorme, uusi loome- ja	kõik õppeained, olenevalt loovuurimuse uurimuslikkust keskmest

	uurimismeetodeid või -tehnikaid ning panustada seeläbi uurimisvaldkondade, ühiskonna ja majanduse arengusse. Vaata ka: https://loojauuri.artun.ee/#/	
Disaini- protsessi läbimine kui probleemõpe	Läbitakse terve disainiprotsess, mille käigus õpitakse erinevaid oskusi erienvate ainete raames.	Olenevalt sellest, kas disainitakse toode, sekkumine või teenus. Toode: kunst, eesti keel, käsitöö, kodundus ja tehnoloogia. Võib lisanduda matemaatika, füüsika, keemia, muusika jne. Teenus: eesti keel, inimeseõpetus, ühiksonnaõpetus, ajalugu. Võib lisanduda muusika, kunst, kehaline kasvatus jne.
Olümpia- mängud ja kultuuri- ning muusika- programm	Olümpiamängude ajaloo ja korraldusega tutvumine, olümpiamängude läbi viimine ja kultuuriprogrammi korraldamine, meeskonnatöö- ja ettevõtlikkusoskuste ning loovuse arendamine. Ka väljamõeldud spordialade olümpia korraldamine (http://www.aesthetics.org/).	ajalugu, kunst, muusika, kirjandus, kehaline kasvatus, võõrkeeled, geograafia, matemaatika, käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus jt

Sündmuskorraldus (kontsert, <i>performance</i> , <i>happening</i> , <i>stomp</i> , <i>playbox</i> , teater, moeletendus, lavastus, festival jm)	Sündmuse ettevalmistamine ja korraldamine meeskonnatööna, rakendades ainetundides omandatud teadmisi ja oskusi.	muusika, kunst, eesti keel, kirjandus, informaatika, käsitöö ja kodundus, tehnoloogia, kehaline kasvatus, füüsika, meediaõpetus
Koolimeedia (veebileht, kooli ajaleht, taskuhääling, koolitelevi-sioon, -raadio)	Koolimeedia sisu loomine, toimetamine, jagamine ja turundamine (tekstid, pildid, videod, helisalvestused jm).	kirjandus, kunst, eesti keel, muusika, meediaõpetus, informaatika, inimese- ja ühiskonnaõpetus, võõrkeeled, majandusõpe
Film, animatsioon, videokunst	Kavandamine ja planeerimine, helindamine, animeerimine, monteerimine.	kunst, muusika, eesti keel, kirjandus, ajalugu, meediaõpetus, informaatika jt
MATIK-õpe	"MATIK-õpe tähistab praktilise kallakuga õpet viies ainevaldkonnas – matemaatika, loodus- ja reaalarvude, inseneeria, tehnoloogia ning kunstide loomist eri laadi probleemide ja ülesannete lahendamisel. Selline sümbioos	matemaatika, loodusteadused, tehnoloogia, kunstid

	sobiks suurepäraselt insenerihariduse alusõppeks ning tekitaks noortes juba maast-madalast huvi inseneeria vastu." Allikas: https://oska.kutsekoda.ee/olav-aarna-insenerihariduse-naljutamine-surmap-eesti-eduloo/	
--	--	--

Teemapõhine lõiming võimaldab luua seosed ainete vahel ja toetada teema sügavamat omandamist.

Lõiminguteema või lõimingutsenter	Näited	Võimalikud lõimitavad ained
rütm	Rütmi selgitamine ja kirjeldamine matemaatiliste mõistete abil. Matemaatiliste seaduspärasuste otsimine rütmides. Algoritmilise kunsti loomine. Korduvad rütmid, meloodiad, fraasid muusikas. Samplite abil muusika loomine.	kunst, muusika, matemaatika, informaatika, kehaline kasvatus, loodusained, kirjandus
kompositsioon	Teose ülehitis, areng, kulminatsioon, mustrid. Saab võrrelda erinevate ajas kulgevate teoste komponeerimise põhimõtteid.	kunst, kirjandus, muusika, kehaline kasvatus (tants)

värvus ja valgus	Näiteks värvuse ja valguse ja varju füüsikalised alused. Funktsionaalne värv linnaruumis või meedias. Subjektiivsus värvide ja valguse tajumisel.	kunst, füüsika, inimeseõpetus
autorsus ja autoriõigused	Looja ja looming, teosed, patendid, teadustööd, autoriõiguste sarnasus ja erinevus.	kõik õppeained
väärtuspõhine lõiming	Loovus kui väärtus eri valdkondades	kõik õppeained
aktuaalne probleemistik	Tehisintellekti kasutamise võimalused ja ohud	Sõltub täpsemalt probleemistikust
aktuaalne probleemistik	Disainiprotsessi läbimine	Sõltub täpsemalt probleemistikust. Olenevalt sellest, kas disainitakse toode, sekkumine või teenus.
teadusillustratsioon	Erinevate õppeainete raames teemaga sobituvate illustratsioonide loomine. Teadusillustratsioonide analüüsimine. Loodusvaatlused. Realistlik kujutamine.	ajalugu, loodusained, kunst, ühiskonnõpetus
info visualiseerimine	Erinevate ainevaldkondade teabe visualiseerimine. Sobivate visuaalide loomine faktide, seoste, protsesside, sündmuste selgemaks või	Kunst ja kõik teised õppeained

	ülevaatlikuks kirjeldamiseks (joonised, skeemid, infograafika, diagrammid. Visuaalsed kokkuvõtted kooli sündmuste, teiste ainete õppesisu jms kohta.	
--	--	--

LÕIMING LÄBIVATE TEEMADEGA

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine. Arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet. Õppekäikudel kontsertidele, muuseumidesse jne puututakse vahetult kokku töömaailmaga. Töövarjupäevad annavad võimaluse tutvuda erinevate kunstist muusikast lähtuvate elukutsetega (nt muusikaõpetaja, helilooja, dirigent, interpreet, helitehnik, produtsent, mänedžer jne). Muusikalise ja kunstilise eneseväljenduse abil kujundatakse õpilaste individuaalset eripära, avatakse ja avardatakse võimalusi muusika- ja kunstiga tegelda ning muusikast ja kunstist rõõmu tunda ning toetatakse elukestva kunsti harrastuse teket. Tutvustatakse muusika- ja kunstialaseid edasiõppimise võimalusi.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Teadvustatakse inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju, juhtides teadlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste endi loodud ruumilistes keskkondades. Olulisemat tähelepanu pööratakse inimtegevuse mõjule keskkonna, kaasa arvatud sotsiaalse keskkonna arengus ning keskkonnaprobleemide lahendamisel. Olulisel kohal on sotsiaalne aktiivsus – oma arvamuste ja hoiakute väljendamine muusika- ja kunstialaste tegevuste kaudu.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Ühismusitseerimise ja ühisloomise käigus arendatakse koostöö- ja teistega arvestamise oskust. Loovülesannete ja projektide kaudu toetatakse ettevõtlikkust ja õpilaste initsiatiivi. Ühiste otsuste (nt laulurepertuaari valimisel) langetamise kaudu, osaledes kooli ja kogukonna üritustel ning õpilasi ühisürituste korraldamisesse kaasates kujundatakse valmisolekut olla vastutustundlik demokraatliku kodanikuühiskonna liige.

Kultuuriline identiteet. Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis. Õpilased võtavad osa ühiseid väärtusi kujundavatest kunstisündmustest nii esineja kui publikuna (näitused, muuseumid, kontserdid ja etendused). Tähtis on noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusika- ja kunstiüritustel, samuti osavõtt ülekoollistest, maakondlikest ja riiklikest võistlustest. Kunstiainete kaudu kujundatakse teadlikke näituse-, teatri- ja kontserdikülastajaid, mis omakorda aitab tõsta inimeste elukvaliteeti.

Teabekeskkond ja meediakasutus. Suunatakse õpilaste eakohaseid tegevusi meediakeskkondades ning teadvustatakse privaatselt ja avaliku ruumi käitumisnorme sotsiaalmeedias. Analüüsitakse visuaalset meediat, arvestades õpilase eakohast meediakasutust. Teadvustatakse ja väärtustatakse muusika- ja kunstiteose autorsust. Kujundatakse kriitilist suhtumist infotehnoloogiasse ja meedia loodud keskkonda. Suunatakse kriitiliselt hindama teabe usaldusväärsust. Teadvustatakse internetis leiduvaid võimalusi ja ohtusid ning õpitakse enda privaatsuse kaitsmist.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õppijat suunatakse tehnoloogiat kasutama oma õppimise ja töö tõhustamiseks, samuti arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet innovaatiliste ideede rakendamisel erinevates projektides.

Tervis ja ohutus. Teema käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on suuteline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ja kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Teadvustatakse muusikalise ja kunsti suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena. Muusikas-kunstis kasutatakse töövahendeid ja (muusika)instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning

otstarbekuse printsiipe. Pööratakse tähelepanu müra kahjulikkusele keskkonnas ning inimehääle ja (muusika)instrumentide ohutule ja otstarbekale kasutamisele.

Väärtus ja kõlblus. Väärtustatakse muusikat ja kunsti ning muusika- ja kunstitegevusi kultuuri ja igapäevaelu rikastajana; osaletakse aktiivselt musitseerimises ja loomises arvestades kaaslasi ja vastutades enda tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansamblis); respektseeritakse isikupära ja erinevaid lahendusi erinevate probleemide ja loovülesannete lahendamisel; väärtustatakse kodukoha, Eesti muusika- ja kunstipärandit ning nüüdismuusikat ja nüüdiskunsti. Järgitakse kontserdi-näitusekülastaja hea käitumise tavasid; osaletakse ülekoolilistel, linna või maakonna muusika- ja kunstiüritustel; väärtustatakse ühislaulmist-ühisloomist ja laulupidude traditsiooni edasi kandmist koorilaulja ja/või pillimängijana.

TARTU ANNELINNA GÜMNAASIUMI KUNSTI AINEKAVA

Kunsti õppeaine roll on aidata õppijal rakendada oma võimeid kunsti ja visuaalkultuuri loojana ning sellega suhestujana, seega ka kultuurikandjana. Kunst õppeainena tugineb ülesehituselt visuaalkultuurile ning arendab visuaalset kirjaoskust, mida on tänapäeva maailmas edukaks toimetulekuks vaja igaühele. Kunst toetab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mistahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni.

Õppeaine lähtealused on:

1) maailma kunsti ja visuaalkultuuri laiahaardeline käsitlemine. Visuaalselt tajutav inimese loodud ja mõtestatud keskkond (visuaalkultuur) hõlmab kujutisi, tekste, esemeid, ehitisi, ruumisuhteid jms ning nende erinevaid ja muutuvaid tähendusvälju. Visuaalkultuur hõlmab nii tahtlikke ja kavandatud artefakte (nt kunstiteosed, graafiline disain, reklaam, fotograafia, mood jne) kui ka juhuslikke ning plaanimata visuaalseid märke ja kooslusi (nt tänaval või meedias kõrvuti sattunud reklaamid, kasutatud tüpograafia, muruplatsi niitmine ja sissetallatud teerada, aja jooksul kujunenud kodusisustus jne). Visuaalkultuuris on teadlik toimimine seotud suhtlusega, erinevate sõnumite ja tähenduste loomise, säilitamise, muutmise ning edastamisega; nii esteetiliselt mitmekesise keskkonna kui ka emotsionaalse ja intellektuaalse keskkonna loomisega; majanduse toimimise ning majanduslike väärtuste loomisega. Kunstipädevuse omandamist toetab maailma kunsti ja visuaalkultuuri käsitlemine nii nüüdisaegses kui ka ajaloolises kontekstis;

2) kunsti vormide ja tähenduste pidev muutumine, eksperimentaalsus ja areng, mis võivad ühiskonda proovile panna. Kunstis kui visuaalkultuuri kitsamas osas luuakse uut inimkogemust, väljendust ja tähendusi teadlikumalt ning sihipärasemalt, suhestudes valdkonna 5 eripäraga, otsinguliselt ja eksperimenteerivalt. Kunsti pidev uuenemine peegeldab muutusi nii teadustes kui ka ühiskonnas, väärtustes ja hoiakutes. Kunst tohib võtta endale fantaasia, moraali ning ühiskondlike kokkulepete piire kompava ja nihutava rolli, et mõtestada ja arutleda, ent ka testida erinevaid ettekujutusi ning võimalikkusi;

3) õpetaja on aktiivne kunstiga suhestuja, kes toetab õpilasi kultuuri muutuvast mitmekesisuses. Täpsema õpisisu valib õpetaja, kes juhib õpet ja loob õpikeskkonna. Õpetaja enda hoiakud, avatus ja sallivus, mitmetähenduslikkuse ja muutlikkuse taluvus, aktiivses dialoogis ning mõtestatuses olemine vana ja uue kunstiga on äärmiselt olulised. Kunstiaine

ise on samuti seotud pidevate muutustega – uue kunstiloomega, uute avastustega kunstiajaloos, seniste väärtuste ümberhindamisega ühiskonnas, uute väärtuste leidmise ja loomisega. Kunsti õppeainet on võimalik üles ehitada erinevatele kunstikäsitlelustele tuginedes. Valdkonnast saab autentsema pildi, kui õppijad ja õpetaja võivad reflekteerida mitut kunstikontseptsiooni ning teadvustada kunsti loomise ja hindamise eri aluseid (nt funktsionaalne, realistlik, idealistlik, estetistlik, kontseptuaalne, pragmaatiline, institutsionaalne jne);

4) kunsti õppeaines on võrdselt oluline nii kunstikogemus kui ka õppimiskogemus. Sageli on teosest kui lõpptulemusest tähtsam loominguline ja otsinguline protsess, tagasiside ja refleksioon, üldpädevuste kujundamine ning motivatsiooni leidmisele ja hoidmisele suunatud tegevused. Koolikunstis on vaja väärtustada õppija isikliku tasandi loomet, avastusi, pingutust ja sõnumit, sest õppijale endale oluline tegevus loob talle just nimelt tähendusliku kunstikogemuse ka siis, kui lõpptulemus ei ole originaalne või sisukas laiemas kunsti ja visuaalkultuuri kontekstis. Juhul kui lõpptulemus visuaalkultuuri-, disaini- või kunstiteosena on õppes tähtis, peab õpetaja kvalitatiivse muutuse teket valmivas teoses teadvustama ja toetama eesmärkide ning hindamiskriteeriumide sõnastamisega. Kunsti osaoskused võimaldavad kunsti õpetamist mitmekülgsest käsitleda ja jälgivad disaini tsüklilist loogikat, mis on maailmas järjest laiemalt käibel nii kunstiteoste, toodete, protsesside kui ka uuringute kavandamisel.

KOOLIASTME LÕPUKS TAOTLETAVAD TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD

Kunsti osaoskused on:

- 1) väljaselgitamine, teadmine, mõistmine (kuulamine, vaatamine, lugemine, info otsimine, kirjeldamine, sõnastamine, valimine, uurimine);
- 2) plaanimine ja ideede arendamine (ideede genereerimine, visandamine, katsetamine, organiseerimine, protsessi plaanimine, koostamine, leiutamine);
- 3) loomine (eesmärgipärane väljendus- ja töövahendite rakendamine, viimistlemine, toimetamine, täiendamine, esitlemine);
- 4) refleksioon, analüüs ja kriitika (uurimine, tõlgendamine, retsenseerimine, tagasisidestamine, arutlemine, väärtushinnangute arendamine ja andmine).

Õpitulemuste sõnastamise puhul on arvestatud, et õpetaja saaks koostöös õpilastega ise otsustada, mis õppeülesannete ja teemade käsitlemisega õpitulemusi saavutada, pidades silmas õpilaste vajadusi ning muutusi kunstimaailmas. Gümnaasiumi õpitulemustes on rõhk teadmisel ja mõistmisel ning sihipärasel kunstilisel tegevusel: idee arendamine ja parima võimaliku lahendi leidmine oma ideele. Disainiga seotud õpitulemused võrdsustatakse ainekavas plaanimise ja idee arendamisega nii, nagu see on kujunenud nüüdisaegses praktikas.

Õpilane:

1. uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboleid suhtluses;
2. käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt, järgib visuaalseid kujutisi luues ning kasutades seadust;
3. uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides;
4. dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi;
5. analüüsib oma tööd ja tulemust, valides teadlikult erinevaid lähtepunkte ning meetodeid;
6. analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle erinevatelt positsioonidelt, seostades eri kunste ja kunsti teiste valdkondadega, kultuuri ja ühiskonna ning teaduse ja tehnoloogia arenguga;
7. iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut, kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti;
8. teab kunsti- ja visuaalkultuuri ajaloo põhistruktuuri;
9. käib iseseisvalt kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot;
10. järgib üldiselt autoriõiguse seadust visuaalide loomisel, tarbimisel ja jagamisel;
11. genereerib ideid, arendab esialgset ideed edasi;
12. uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides;
13. esitleb loometöö tulemust visuaalsete abimaterjalide toel (skeem, makett, plakat, digitaalne esitus);
14. loob koostöös teistega teostest ekspositsiooni, põhjendab tööde paigutust ning esitleb teost publikule selgelt;

15. toob näiteid teiste seostuvate teoste kohta, põhjendab seoseid muude ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui ka tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile ning meediale;
16. mõtestab esemelise ning ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte;
17. analüüsib oma ja retsenseerib kaasõpilaste tööprotsessi ning tulemust, valides teadlikult eri lähtepunkte ja meetodeid (nt meedia, reklaam, poliitika);

Õppesisu kirjeldus

Gümnaasiumi kunstiõpetuse lähteülesanne on toetada õpilase tervikliku maailmapildi kujunemist, milles on oluline osa kunstiloo ja nüüdisaegse visuaalse keskkonna tundmaõppimisel. Kunsti arengut vaadeldakse laiemalt, luues seoseid kultuuri, ühiskonna ja ajalooga. Toetatakse positiivse suhtumise kujunemist kunstisse kui valdkonnasse.

Gümnaasiumi kunstiõppe loob baasi kunsti ja visuaalkultuuri vormi- ja pildikeele mõistmiseks ning kultuuride mitmekesisuse väärtustamiseks, avades üldmõisted ja kontseptsioonid. Õppes on kandev osa eri ajastute kujutamislade võrdlusel ning kirjeldusmudelite loomisel. Kunstilugu avatakse suuremate teemarühmade kaudu, vanema kunsti näiteid kõrvutatakse 20. ja 21. sajandi kunstiga. Teemapõhine käsitus võimaldab rõhutada seoseid ühiskonnas ja kultuuris toimunuga laiemalt. Tähtis on näidata ajastu kunsti seoseid üldise mõtteviisiga, esile tuua kultuuri ja elukorralduse muutumise ühiskondlikke tegureid: religiooni ja valitsemiskorra mõju ning tehnika ja majanduse arengut. Teemade kaudu käsitus aitab orienteeruda kunstivoolude paljuses, arendab tähelepanu ja vaatlemisioskust ning innustab leidma sidemeid mineviku ja tänapäeva vahel. Nüüdisaegse kunsti, disaini, keskkonna ja virtuaalse meediakeskkonna käsitlemisel on peamine rõhk konteksti ning sõnumi analüüsil. Oluline on kunsti ja visuaalse kultuuri mõtestamine tänapäeva kultuurikontekstis. Kunsti käsitlemisel tuuakse võimalikult palju paralleele Eesti kunsti ja kultuuriga ning näiteid nende kohta. Kunstialane loov tegevus võimaldab nautida kunsti loomist ning arendada väljendusoskust, toetab emotsionaalset ja isiksuslikku arengut. Kunstiõppe ülesanne on toetada õpilase loova mõtlemise, seoste loomise ja probleemilahenduse oskuste arenemist.

Õppesisu on jagatud tinglikult kolme ploki:

1) TEA! ehk sisulis-struktuuriline ülevaade (kunsti ajalugu ja olemus, nüüdiskunsti sünd ja arengusuunad);

2) MÕTLE! ehk temaatiline, seoseid loov ja teadmisi laiendav osa (ajastuid läbivad teemad ning võrdlused);

3) LOO! ehk uurimuslik, praktiline ja kinnistav osa (õppekäigud ning loomingulised ja uurimuslikud projektid).

TEA!-teemasid käsitletakse nii ajalise kui ka sisulise mahu poolest üldistatud kujul, eesmärk on luua õpilastele taustsüsteem ajastuid läbivate teemadega tegelemiseks ja nende võrdlemiseks. Ajastuid läbivaid teemasid MÕTLE!-plokis võib käsitleda nii täiesti teoreetilisel tasandil kui ka loominguliste praktiliste töödena, millele annavad teoreetilise aluse loengud ja uurimused – nende vahetõrge on õpetamise metoodika küsimus. Oluline on jätta õppetöös ruumi õpilaste iseseisvatele uurimis- ja praktilistele loovtöödele ning vältida liigset loengukesksust ja teoreetilisust.

I kursus „Kunsti ajalugu ja muutuv olemus”

Õppesisu

1. Kunsti roll eri ajastutel.

Kunstikultuuri üldistav ajatelt. Kunstnik ja tema kaasaeg. Kunstiteos ja vaataja. Kunstiteoste sõnum ja vorm eri ajastutel. Lugude ja sümbolite ringlus läbi sajandite. Kunstiteoste analüüsi ja tõlgendamise erinevad meetodid (nt vormiline, märgiline, sotsiaalne).

Kunsti tekkimine. Vanimad kõrgkultuurid. Mesopotaamia. Egiptus.

Antiikaja kunst. Vana-Kreeka. Vana-Rooma.

Keskaja kunst. Romaani stiil. Gooti stiil. Kunst ja religioon.

Reenessanss. Vararenessanss. Kõrgrenessanss. Inimesekeskse maailmapildi kujunemine. Kunst ja teadus. Trükikunsti leiutamine.

Barokk. Kunst kiriku ja valitsejate teenistuses.

Klassitsism. Antiikpärandi mõju ja valgustusajastu ideed. Sama sajand, erinevad vaated.

Romantism. Mäss korra vastu.

Realism. Tõearmastus.

Impressionism, neoimpressionism, postimpressionism.

Juugend. Tervikliku stiili taotlus.

2. Ajastute kunsti võrdlevad teemad

Värvikasutus ja kompositsioon teoste sõnumi teenistuses. Eri ajastute kunsti ja muusika kokkukõlad. Illusioonid ja emotsioonid kunstis. Inimene kunstis: staatus, suhted, tegevused. Õukonnakunstist argielu kujutamiseni. Pildilised sümbolid koopamaalist grafitini. Kunstniku rollid: käsitööline, leiutaja, ajaloolane, geenius, boheem, staar jne. Kunstiinstitutsioonid. Tuntuimad galeriid ja muuseumid. Valitud teemad toetavad kunsti kui nähtuse mõistmist eri ajastutel erinevatest vaatepunktidest lähtuvalt. Valida kuni kolm teemat.

3. Loomingulised ja uurimuslikud projektid, õppekäigud

Käsitletavate teemade endast ja nüüdisajast lähtuv tõlgendamine. Isiklik vaatenurk. Visuaalse materjali kogumine, süstematiseerimine ja analüüsimine. Oma ideega sobivate väljendusvahendite valimine ja töö tegemine (joonistus, maal, kollaaž, ruumiline objekt, digitaalne pilt, video, performance jne). Töö esitlemine ja oma valikute põhjendamine. Kunstiteose analüüs ja loov interpreteerimine. Projektid ja õppekäigud on seotud erinevate õpikeskkondadega: ateljee, loodus- ja linnakeskkond, muuseum, näitus, virtuaalkeskkond jne.

II kursus „Nüüdiskunsti sünd ja arengusuunad”

Õppesisu

1. Kunsti muutumine

Kunst moderniseeruval ajastul. Usk ühiskonna ja kunsti progressi. Tehnoloogia ja linnastumise võidukäik. Modernistlik arhitektuur ja tööstusdisain. Funktsionalism. Fotograafia ja illustreeritud ajakirjanduse levik ning mõju kunsti muutumisele. Modernistliku kunsti suunad: impressionism, postimpressionism, fovism, ekspressionism, futurism, kubism, konstruktivism, funktsionalism, abstraktsionism, dada, sürrealism. Isikuvabaduse manifestatsioon. Abstraktne versus figuratiivne kunst. Kunst totalitaarsetes riikides: sotsialistlik realism, natsionaalsotsialistlik kunst. Puhas kunst väljaspool elu: abstraktne ekspressionism, minimalism, opkunst jne. Kunst ja sotsiaalsed liikumised.

Postmodernism ja nüüdiskunst. Vaatenurkade paljus. Popkunst. Hüperrealism. Igapäevaelu tungimine kunsti. Happening, kehakunst, maakunst. Kontseptualism, idee kui kunst. Kunstiteose kui objekti kadumine. Kunstiliikide piiride hajumine.

Postmodernistlik kunst. Mäng minevikuga, tsitaat, remiks, paroodia. Sotsiaalkriitiline kunst. Kunstnike ja vaatajate koostöö. Kollektiivsus ja anonüümsus kunstis. Kunstimeediumide paljusus. Maalikunst. Installatsioon. Fotokunst. Videokunst. Performance. Kunst linnaruumis. Interaktiivne meediakunst. Netikunst. Tehisintellekt

Keskkond. Disain. Visuaalne meedia. Inimsõbraliku ja turvalise elukeskkonna loomine: linnaplaneerimine, arhitektuur, maastikuarhitektuur, tootedisain, graafiline disain jne. Disainimine kui probleemilahendus. Erinevad vaatenurgad: funktsionaalsus ja esteetika, eetiline ja kultuuriline sõnum. Innovatsioon ning keskkonnateadlikkus disainis ja arhitektuuris. Meediakeskkond. Meediatarbija kui mõjutaja ja mõjutatav. Erinevad suhtluskeskkonnad. Väljendusvahendid visuaalses kommunikatsioonis. Muinsus- ja keskkonnakaitse ning autoriõiguste probleemistik.

2. Nüüdiskunsti nähtusi võrdlevad teemad.

Abstraktsus ja kujutatavus kunstis: vorm, kujund, värv, tähendus. 20. sajandi nn realismid: sürrealismist ja sotsrealismist kuni hüperrealismi ja videokunstini. Kunstiteos ja kontekst: vaatajad, koht ning aeg. Kunsti suunad/stiilid ja paralleelid teistes kunstiliikides: muusika, film, kirjandus, teater jt. Kunstiajaloo stiilide ja teoste tsitaadid nüüdisaja kunstis ja visuaalkultuuris. Disaini muutumine: puhtast vormist ning funktsioonist emotsioonide ja fantaasiateni. Kunsti, arhitektuuri ja disainiga seotud elukutsed. Valitud teemad aitavad mõista nüüdiskunsti erinevaid ilminguid. Valida kuni kolm teemat.

3. Loomingulised ja uurimuslikud projektid, õppekäigud.

Käsitletavate teemade endast, oma kogemustest ja nüüdisajast lähtuv tõlgendamine. Visuaalse materjali kogumine, süstematiseerimine ja analüüsimine. Oma ideega sobiva väljendusvahendi valimine ja töö tegemine (joonistus, maal, kollaaž, ruumiline objekt, digitaalpilt, video, performance jne). Pildi ja teksti koosmõjud (graafiline kujundus, logo, kirjakujuundus). Probleemilahenduslikud disainiülesanded (mudel, joonis, eksperiment materjalidega jne). Töö esitlemine ja oma valikute põhjendamine.

HINDAMISE ALUSED

Kooliastme hinne kujuneb **2 kursuse** tulemusena statsionaarses õppekavas. Kursusehinne kujuneb arvestuslike ja jooksvate hinnete tulemusena, mis **ei ole** kursuse jooksul väljapandud hinnete **aritmeetiline keskmine**.

Kursusehinde kujunemist tutvustab õpetaja iga kursuse algul.

Arvestuslike hinnete hulka kuuluvad:

- **kontrolltööde hinded**, mis hinnatakse numbriliste hinnetega 1-5 (vt TAGi Gümnaasisumi õppekava paragrahv 3);
- **jooksvad hinded suuliste vastuste eest**, mis hinnatakse samuti numbriliste hinnetega;
- **klassitöös osalemine**;
- **hinded praktilise töö eest**.

Vähemalt rahuldava kursusehinde saamiseks on vaja sooritada vähemalt 50% kontrolltöödest. Jooksvad hinded ja hinded praktilise töö eest mõjuvad kursusehinde kvaliteedile. Õpilase aktiivset osalemist ning kooli esindamist konkurssidel ja võistlustel võib arvestada õppetegevuse osana ning kursusehinnet positiivselt mõjutava tegurina, mis ilmneb tema kontrolltööde ja jooksvate hinnete alusel **väljakujunenud kursusehinde kõrgendamisel ühe palli võrra**; juhul kui õpilane loobub kohustuslikust praktilisest ülesandest ja selleks ei ole eelnevalt toodud mõjuvaid – usklikke, korralduslike, tervislikke jm – põhjusi, madaldatakse tema kontrolltööde ja jooksvate hinnete alusel **väljakujunenud kursusehinne ühe palli võrra**.

TARTU ANNELINNA GÜMNAASIUMI MUUSIKAAJALOO AINEKAVA

Muusikal kui universaalsel suhtlusvahendil on läbi aegade olnud tähtis osa laste ja noorte vaimsel, moraalsel ning esteetilisel kasvatamisel. Muusikaõpetuse taotlus on luua muusikateadmiste, -oskuste ja -kogemuste süsteem. Üldhariduskooli muusikaõpetuse eesmärk on tekitada huvi muusika ja musitseerimise vastu ning kujundada harmoonilist ja loovat isiksust. Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodile ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusikaga tegelemine rikastab tundeelu, kujundab esteetilisi hoiakuid ning kultuurilisi tõekspidamisi. Muusikaõpetuse kaudu luuakse võimalused muusikaoskuste arenguks, avatakse ja avardatakse muusikaga tegelemise viise ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket.

Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset.

Muusikaõpetuses tähtsustatakse:

- 1) ühislaulmist kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist väljendust ja edasikandjat;*
- 2) loomingulist eneseväljendust;*
- 3) õpilase loova ja kriitilise mõtlemise arengu toetamist;*
- 4) õpilase isiklikku suhet muusikaga ning muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena;*
- 5) muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujunemisel;*
- 6) õppija huvi ja isikupära.*

Muusika õppeaine sisu on musitseerimine (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming), muusika kuulamine ja muusikalugu, muusikaline kirjaoskus ning õppekäigud.

ÕPPEAINE ÕPETAMISE EESMÄRK

Üldhariduskooli muusikaõpetuse eesmärk on tekitada õppijas huvi muusika ja musitseerimise vastu ning kujundada harmoonilist ja loovat isiksust. Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas välja kujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusikaõpetuse taotlus on luua muusikateadmiste, -oskuste ja -kogemuste süsteem, mille kujunemist toetavad ainekavas kirjeldatud osaoskuste (laulmine, pillimäng, omalooming, muusika kuulamine) õpitulemused kõikidel muusikakursustel. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset.

Muusikaõpetuse kaudu luuakse võimalused muusikaoskuste arenguks, avatakse ja avardatakse muusikaga tegelemise viise ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket.

KOOLIASTME LÕPUKS TAOTLETAVAD TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD

Õpilane:

- 1) huvitub muusikast kui kunstiliigist, väärtustab helikultuuri eri ilminguid, teadvustab ja arendab muusikategevuste kaudu oma võimeid;
- 2) teadvustab ning mõistab muusika ja muusikalise suhtlemise rolli enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena, identiteedi kujundajana ning ümbritseva maailma mõtestajana; on kujundanud valmisoleku elukestvaks muusikaharrastuseks;
- 3) osaleb aktiivselt musitseerimises: tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansamblis vm);
- 4) teadvustab ennast rahvuskultuuri kandjana: väärtustab Eesti muusikatradsioone ja on nende edasikandja laulja ja/või pillimängijana ning osaleb laulupidudel;
- 5) seostab muusikat ja helikultuuri teiste eluvaldkondadega, mõistab kultuuri, ühiskonna, teaduse ja tehnoloogia omavahelisi seoseid;
- 6) rakendab omandatud muusikateadmisi ja -oskusi loometegevuses: julgeb katsetada, aktseptib enda ja kaaslaste muusikalise eneseväljenduse viise;

- 7) suhtub kriitilis-loovalt muusika ja kultuurimaastiku ilmingutesse, muusikaüritustel ja õppekäikudel kogetusse, oskab oma arvamusi teadmiste põhjal analüüsida ja tõlgendada;
- 8) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 9) mõistab enda õigusi ja kohustusi helikultuuri tarbijana, oskab hinnata muusikamaailmas tegutsevate inimeste tööd;
- 10) tegutseb eetiliselt ja ohutult (sh autoriõigust arvestades) nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnas, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia kujundatud keskkonda.

HINDAMISE ALUSED

Kooliastme hinne kujuneb **3 kursuse** tulemusena statsionaarses õppekavas.

Kursusehinne kujuneb arvestuslike ja jooksvate hinnete tulemusena, mis **ei ole** kursuse jooksul väljapandud **hinnete aritmeetiline keskmine**.

Kursusehinde kujunemist tutvustab õpetaja iga kursuse algul.

Arvestuslike hinnete hulka kuuluvad:

- **kontrolltööde hinded** (min2, max3 tööd kursuse jooksul, mis hinnatakse numbriliste hinnetega 1-5 (vt TAGi Gümnaasiumi õppekava paragrahv 3);
- **jooksvad hinded suuliste vastuste eest**, mis hinnatakse samuti numbriliste hinnetega;
- **mitteeristatavad hinded praktilise musitseerimise eest** (esinemised kooli traditsioonilistel üritustel, nt ühiskontserditel, EV Aastapäevale pühendatud aktustel jm), mis hinnatakse „A – arvestatud“ / „MA – mittearvestatud“ hinnangutega.

Vähemalt rahuldava kursusehinde saamiseks on vaja sooritada **vähemalt 50% kontrolltöödest**.

Jooksvad hinded ja hinded praktilise musitseerimise eest mõjuvad kursusehinde kvaliteedile järgmiselt:

- õpilase aktiivset osalemist koolikooris, silmapaistvat esinemist kooliüritustel ning kooli esindamist konkurssidel ja võistlustel võib arvestada õppetegevuse osana ning kursusehinnet positiivselt mõjutava tegurina, mis ilmneb tema kontrolltööde ja jooksvate hinnete alusel **väljakujunenud kursusehinde kõrgendamisel ühe palli võrra**;

- juhul kui õpilane loobub kohustuslikust praktilisest musitseerimisest ja selleks ei ole eelnevalt toodud mõjuvaid – usklike, korralduslike, tervislike jm – põhjusi, madaldatakse tema kontrolltööde ja jooksvate hinnete alusel **väljakujunenud kursusehinne ühe palli võrra.**

I Kursus "Uusaegse helikeele kujunemine"

Kursus „Uusaegse helikeele kujunemine“ annab ülevaate Euroopa kunstmuusika kujunemisest ja keskendub kolme ajastu - keskaeg, renessanss ja barokk - üldkultuurilise tausta ja muusika tundma õppimisele, seoste loomisele ja võrdlemisele.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 3) laulab ühe- ja/või mitmehääelseid laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
- 5) musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 6) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste;
- 7) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone,(digi)kompositsioone, laulusaateid jm;
- 8) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Õppesisu

Muusika mõiste, muusika teke ja olemus. Muusika roll vanadel kultuurirahvastel.

Muusika väljendusvahendid. Meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur.

Mõisted

Muusika väljendusvahendid – meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt; hääleaparaat ja häälehoid; a cappella, partituur, muusikažanr ja -stiil, saade, improvisatsioon, libreto, partituur; vaimulik ja ilmalik muusika, gregooriuse laul, missa, neuma, rüütlilaulik, motett, reekviem, kaanon, polüfoonia, homofoonia, reformatsioon, luteri koraal, madrigal, ansamblimuusika, ooper, aaria, kantaat, oratoorium, passioon, *concerto grosso*, soolokontsert, süit, prelüüd ja fuuga, kammer- ja orkestrimuusika.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

Keskaeg. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Gregooriuse laul, missa ülesehitus, mitmehäälsuse ja noodikirja kujunemine, rüütlikultuur ja pillid.

Renessanss. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Polüfoonilise muusika areng, ilmalik laul ja seltskonnamuusika, instrumentaalmuusika, reformatsioon ja muutused kirikumuusikas. Žanre tutvustatakse heliloojate loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.

Barokk. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Kontsertstiil, õukonnamuusika, ooperi kujunemine, kirikumuusika uued žanrid: kantaat, oratoorium, passioon. Instrumentaalmuusika areng - uued vormid ja žanrid ning pillid. Žanre tutvustatakse heliloojate (nt Claudio Monteverdi, Georg Friedrich Händel, Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi jt) loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.

Vanamuusika Eestis. Ansamblid Vox Clamantis, Hortus Musicus, Rondellus; varasemast muusikast inspireeritud heliloojad, nt Arvo Pärt, Cyrillus Kreek, Urmas Sisask jt; festivalid, nt Viljandi, Haapsalu ja Tartu vanamuusika festival jt.

Laulmine

- Laulud **muusikaloo illustreerimiseks**, vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks.
- **Ühislaulud** (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud.
- Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus, muusikalised oskussõnad: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt

- Lauldakse a cappella ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.

Pillimäng

Pillimängu rakendatakse ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.

Muusikaline omalooming

Lihtsate meloodiate ja erinevate muusikast lähtuvate tekstide loomine. Muusika loomine muusikaloo illustreerimiseks, nt kaanoni, rütmikaanoni, moteti loomine. Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude loomine ja esitamine üksi või rühmas. Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega. Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi.

II Kursus "Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas"

Kursus „Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas“ keskendub klassikalis-romantilisele perioodile muusikaloos. Üleminek klassitsismist romantismi oli sujuv, romantismiajastu muusika kujunes klassitsismi traditsioonide pinnalt. Klassikalis-romantilisel perioodil kujunesid välja muusikavormid, -žanrid ja esituskoosseisud, mis on kasutusel tänaseni. Kursus avardab õpilase kultuurilist silmaringi ja süvendab õpilase teadlikuks kontserdi ja muusikateatri küllastajaks kujunemist.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;

- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 3) laulab ühe- ja/või mitmehääelseid laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
- 5) musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 6) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (laulusõnad jm);
- 7) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone, laulusaateid jm;
- 8) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Õppesisu

Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt; hääleaparaat ja häälehoid; a cappella, partituur, muusikažanr ja -stiil, saade, improvisatsioon, libreto, partituur.

Mõisted

Vormid: sonaativorm, sonaaditsükkel, variatsioonid, rondo, 3-osaline lihtvorm; žanrid: sonaat, keelpillikvartett, sümfoonia, instrumentaalkontsert, tõsine ja koomiline ooper, Singspiel, kammerlaul, klaveriminiatuurid (etüüd, prelüüd, nokturn, ballaad, eksrompt, rapsoodia jt), programmiline muusika (sümfooniline poeem, sümfooniline süit), lavamuusika (ooper, ballett, operett); interpret, virtuoos.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

Klassitsism. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Instrumentaalmuusika vormid ja žanrid, klassikalise sümfooniaorkestri kujunemine, ooperi areng. Viini klassikud Franz Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven. Žanre tutvustatakse heliloojate loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.

Romantism. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Kammerlaul, instrumentaalsed väikevormid, orkestrimuusika areng, programmiline muusika

(sümfooniline poeem ja süit), lavamuusika areng (ooper, operett, ballett). Rahvuslikud koolkonnad. Žanre tutvustatakse heliloojate (nt Franz Schubert, Robert Schumann, Fryderyk Chopin, Ferenc Liszt, Hector Berlioz, Giuseppe Verdi, Richard Wagner, Pjotr Tšaikovski, Edvard Grieg, Jean Sibelius jt) loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.

Klassitsismi- ja romantismiajastu muusika Eesti teatrites ja kontserdisaalides nüüdisajal, klassikalised esituskoosseisud: sümfooniaorkestrid, kammeransamblid, koorid; interpreedid.

Laulmine

- Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks.
- Ühislaulud (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud.
- Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus, mille hulka kuuluvad:
 - erinevad helivältused, rütmifiguurid ja pausid;
 - neljandiktaktimõõt ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõt;
 - ühe võtmemärgiga helistikud (ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud);
 - ühe-, kahe- ja kolmeosaline lihtvorm, rondo, variatsioonivorm;
 - bassivõti repertuaarist tulenevalt.
 - Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad ka muusikalised oskussõnad: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt
- Lauldakse a cappella ja saatena nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.

Pillimäng

- Pillimängu rakendatakse ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.
- Süvendatakse põhikoolis omandatud pillimänguoskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes.

Muusikaline omalooming

- Lihtsate meloodiate ja erinevate muusikast lähtuvate tekstide loomine.
- Muusika loomine muusikaloo illustreerimiseks akustiliselt või digitaalselt, nt maalide, raamatute, ajalooliste sündmuste, isikute, muusikalavastuste libretode helindamine.
- Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude loomine ja esitamine üksi või rühmas.
- Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega.
- Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi

III Kursus "Eesti muusikalugu"

Kursus „Eesti muusikalugu“ on esitatud kompaktse kursusena, et õppijal kujuneks tervikpilt eesti muusika arengust, samaaegselt võimaldab see seoseid luua Euroopa ja muu maailma muusika- ja kultuurilooga.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;

- 3) laulab ühe- ja/või mitmehääelseid laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
- 5) musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 6) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (regivärss, laulusõnad jm);
- 7) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone, laulusaateid, muuhulgas muusika I kursusel käsitletud muusikavormides jm;
- 8) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Õppesisu

Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt; hääleaparaat ja häälehoid; a cappella, partituur, muusikažanr ja -stiil, saade, improvisatsioon, libreto, partituur, atonaalne, tonaalne, dodekafoonia, aleatoorika, happening.

Mõisted: rahvamuusika, pärimusmuusika, kunstmuusika, regilaul, regivärss, uuem rahvalaul, vaimulik rahvalaul, rahvapillid, liedertafel'i-stiil, rahvusromantism, rahvuslik ärkamisaeg, laulupidu, hilisromantism, impressionism, neoklassitsism, ekspressionism, avangardism, postmodernism, minimalism, pluralism, eklektika, atonaalsus, tonaalsus, aleatoorika, dodekafoonia, kromaatileine helirida, dissonants, konsonants, happening ja perfomance (tegevuskunst), elektronmuusika, klaster, multimeedia, tintinnabuli, nüüdismuusika, tegevuskunst, popmuusika, levimuusika, süvamuusika.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

Pärimusmuusika. Folkloor, regilaul ja regilaulu liigid, rahvapillid, rahvatantsud, uuem rahvalaul, laulumängud. Pärimusmuusika seosed nüüdisajaga. Muusikanäited eesti pärimusmuusikast.

Rahvuslikkuse kujunemine Eesti muusikas. Koorikultuuri ja laulupidude traditsiooni kujunemine ning seosed nüüdisajaga. Esimesed rahvuslikud heliloojad. Muusikanäidete

valik järgmiste heliloojate loomingust: Aleksander Kunileid, Friedrich Saebelmann, Karl August Hermann.

20. sajandi I poole muusikastiilid ja suunad (hilisromantism, impressionism, ekspressionism, neoklassitsism). Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Muusikastiile tutvustatakse muusika kuulamise kaudu valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: Gustav Mahler, Richard Strauss, Claude Debussy, Maurice Ravel, Igor Stravinski, Arnold Schönberg jt.

Eesti professionaalse muusikakultuuri kujunemine. 20. sajandi I poole muusikastiilide ja suundade mõjud Eesti heliloojate loomingus. Eesti esimesed professionaalsed heliloojad ja muusikud, esimesed sümfoonilised ja vokaalsümfoonilised suurteosed eesti muusikas. Rahvusliku helikeele kujunemine koorimuusikas, vokaal- ja instrumentaalmuusikas ning lavamuusikas. Muusikanäidete valik järgmiste heliloojate loomingust: Miina Härma, Mihkel Lüdig, Rudolf Tobias, Artur Kapp, Mart Saar, Cyrillus Kreek, Heino Eller, Evald Aav, Eduard Tubin jt.

Ülevaade 20. sajandi II poole muusikastiilidest ja -suundadest (avangardism, postmodernism). Muusikastiile tutvustatakse muusika kuulamise kaudu valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: John Cage, Pierre Boulez, Karlheinz Stockhausen, Steve Reich, Philip Glass jt.

Eesti muusika ja muusikaelu 20. sajandi II poolel. 20. sajandi II poole muusikasuundade peegeldused eesti koori- ja instrumentaalmuusikas. Uued suunad 21. sajandil. Rahvuskultuuri kaotused 1940-1955, süvamuusika arengusuunad nõukogude okupatsiooni tingimustes, laulev revolutsioon, muusika taasiseseisvunud Eestis. Muusikanäited valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: Eduard Tubin, Gustav Ernesaks, Veljo Tormis, Ester Mägi, Eino Tamberg, Jaan Rääts, Arvo Pärt, Lepo Sumera, Raimo Kangro, Alo Mattiisen, Urmas Sisask, Erkki-Sven Tüür, Peeter Vähi, Sven Grünberg, Helena Tulve, Tõnu Kõrvits, Pärt Uusberg, Jüri Reinvere, Alisson Kruusmaa jt.

Laulmine

- Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks.
- Ühislaulud (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud.

- Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus, mille hulka kuuluvad:
 - erinevad helivältused, rütmifiguurid ja pausid,
 - neljandiktaktimõõt ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõt;
 - ühe võtmemärgiga helistikud (ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud);
 - ühe-, kahe- ja kolmeosaline lihtvorm, rondo, variatsioonivorm;
 - bassivõti repertuaarist tulenevalt.
 - Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad ka muusikalised oskussõnad: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt
- Lauldakse a cappella ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.

Pillimäng

- Pillimängu rakendatakse ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul rakendades muusikalist kirjaoskust.
- Süvendatakse põhikoolis omandatud pillimänguoskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes.

Muusikaline omalooming

- Muusikaloo illustreerimiseks muusika loomine, nt regilaulu ja uuema rahvalaulu teksti ja / või viisi loomine, aleatoorilise heliteose loomine jt.
- Muusikapalade / rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide loomine akustiliselt ja / või digitaalselt, nt maalide, raamatute, ajalooliste sündmuste, isikute, muusikalavastuste libretode helindamine.
- Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega.
- Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud

muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi.